

מרחבי למידה ויוזמות חינוכיות

"הצורך בשינוי בסביבת הלמידה נובע, בין השאר, מכך שהציפיות מבוגרי מערכת החינוך כוללות גם שליטה במיומנויות ולא רק הישגים אקדמיים, מהטרוגניות הולכת וגדלה של תלמידים ומכך שהשימוש בטכנולוגיות חדשות מאפשר למידה בדרכים חדשות. בנוסף, העמימות בגבולות בין המציאות הפיזית לווירטואלית מאפשרת למידה גמישה, במקומות ובזמנים משתנים ולפיכך מתן מענה לצרכים שונים של תלמידים"

, Goodyear & Ellis .(2016)

ציטוטים מתוך:

מרחב למידה חדשני כמאיץ פדגוגי מאמר קצר (איריס וולף ORT World קדימה מדע iris.wolf@wokm.org טל ברגר-טיקוצ'ינסקי מכון הנרייטה סאלד tal@szold.org.il עידית מני-איקן מכון הנרייטה סאלד edithmi@szold.org.il)

"מלמד (2017) מדגיש כי בכדי להקנות ללומדים את מיומנויות
המאה ה-21 יש צורך **לצמצם פדגוגיה המכוונת להקניית מידע**
ולהרחיב פדגוגיה המיועדת להקניית מיומנויות. עיצוב סביבת
הלמידה יכול לסייע בהגברת היבטים שונים בלמידה התומכים
בהקניית מיומנות בהן למידה פעילה, המותאמת לתלמידים שונים
ומאפשרת מעורבות התלמידים בלמידה"

מרחב למידה - הגדרה

- "מרחב למידה משקף את הרעיון כי הלמידה מתרחשת **בכל מקום ובכל עת ועל ידי כל אחד**. מערכת היחסים בין האנשים, התהליכים והתכנים במרחב משקפים את מציאות החיים. דילמות, בעיות, רעיונות, עקרונות ומושגים מהווים מרכיבים מהותיים במרחב הלמידה."
- (לוין, 1999)

מרחבי למידה מאופיינים בגמישות ובגיוון במספר רמות:

- גמישות בארגון **חלל הלמידה וזמן הלמידה** - מערכת השעות אינה אחידה ומאפשרת להיפגש עם תכנים בזמנים שונים, בהתאם לצרכים.
- גמישות בארגון **מסגרת הלמידה** - קבוצות למידה שונות כמו: דיאלוג של מורה לומד, לומד לומד, למידה בקבוצות קטנות, יחידניות, בשכבות ומסגרת דו / רב גילית, על פי החלטת המורה ובחירת התלמיד.
- גמישות **באופני הלימוד ובתכנים הנלמדים** - הסביבה מזמנת עושר וגיוון בפעילויות הלמידה ובתכני הלימוד.
- **מצבי למידה פתוחים** - התוצרים אינם אחידים ואינם ידועים מראש.
- מאפשרים למידה באמצעות **אינטליגנציות מרובות** - מפתחים בלומד אחריות ללמידתו, מפתחים ומחזקים בלומד התנהגויות חברתיות של שיתוף פעולה, מאפשרים למורה לתפקד כיועץ לתלמידיו וכמדריך ומכוון בשעת הצורך ומאפשרים למורה להעריך את הלומד בהתאם להישגיו ולכישוריו הייחודיים.

מהי יזמות חינוכית?

- יוזמה חינוכית היא תהליך של **איתור הזדמנויות וניצולן באופן חדשני**, המוביל ליצירת ערך מוסף לבית הספר.
- **תהליך** פיתוח היוזמה מבוסס על **חשיבה** יצירתית וחדשנית **המזהה** בעיות, צרכים ואפשרויות ו**ממפה** דרכים לשינוי.
- יזמות חינוכית היא אינה מעשה בודד, אלא **תהליך מעגלי** שמבוסס על איסוף מידע, ארגונו, בניית רעיון, הערכתו ואיסוף מידע מחודש בהתאם להערכה.

המשך מהי יוזמה חינוכית?

- מבטאת **השקפת עולם ערכית** וכוללת מערכת של **מיומנויות ויכולות**, שאותן ניתן לשכלל תוך הגברת המודעות ותוך מהלך מכוון של אימון והתנסות.
- קשורה ליצירת **הקשרים חדשים**; **לפיתוח נקודות מבט** מקוריות; ליציאה מתוך מוסכמות ומסגרות מקובלות; **למציאת פתרונות** חדשים אך בני יישום, המשלבים מציאות עם דמיון ויצירה.
- בהקשר הרחב, היזמות כיום מבטאת מסרים של חדשנות ושל מימוש חלומות ורעיונות, בנקודת המפגש שבין מיצוי פוטנציאל אישי לבין **מתן מענה לצרכים חברתיים סביבתיים**.

מרכיבי היזם

מרכיב "הרצון" – התשוקה והלהט לשנות

היזם החינוכי הוא סוכן שינוי של מערכת החינוך, מתוכה. הוא מאמין כי ביכולתו להשפיע על המציאות במערכת ולשנות את הדברים כפי שהם מתנהלים כעת. מתוך היכרותו המעמיקה עם צורכי המערכת והלומדים בה, הוא לוקח על עצמו את האחריות ליצירה ופיתוח תוכנית, מוצר, שירות או טכנולוגיה למען שיפור תהליך הלמידה.

מרכיב "היכולת" – הידע והמיומנויות לקידום הרעיון היזמי

יזמים חינוכיים, ניחנים בכישרון לחיפוש אקטיבי של אתגרים בסביבה החינוכית והבנת הפוטנציאל שטמון בתיקונם. הם מתאפיינים ביכולת לחשיבה מעבר למגבלות החוקים והמשאבים, תוך זיהוי דרכים חדשניות ואלטרנטיביות, אתגרים והזדמנויות.

מרכיב "העשייה" – הסיכונים להתמודדות עם כישלונות פוטנציאליים

היזם החינוכי מאופיין בנכונות לקחת סיכונים ולהתמודד עם כישלונות, מתוך ההבנה כי על אף המאמץ הרב הכרוך בכך, האלטרנטיבה של אי לקיחת הסיכון, עתידה בסיכון גדול יותר – בינוניות במערכת החינוך

מה בין מרחב ליוזמה בהקשר הנחייתנו?

מרכיב	מרחב למידה	יוזמה חינוכית
תוכן קיימות- ביטוי לסוגיה/נושא במשולש הקשר חברה- סביבה-כלכלה. התוכן יקדם הבנת ביטויי קיימות ביומיום ובסובב אותנו	פתוח/משתנה	סביב ציר מרכזי
בחירה – הגדרת המרחב/היוזמה, דרכי פעולה, מרחב השפעה של התלמידים, מתודיקה, זמנים, סביבה פיזית, שותפים...	מתוך עניין בהעשרת תהליך למידה	מתוך עניין להשפיע
רלוונטיות/אוטנטיות ומקומיות – למידה והתנסות בחיבור לסוגיות ערכיות תוך קישור לעולמם של הלומדים ולאקטואליה ותוך התאמה למאפייני הלומדים והצוות החינוכי וצרכיהם. קיים עוגן לתכנית הלימודים השנתית	תחום עניין, זיקה	בתחום יכולת ההשפעה
גיוון ורב-מימדיות - למידה והתנסות במגוון תכנים, ערכים, מיומנויות וכישורי חיים, דרכי הוראה, דמויות מהקהילה. מתן ביטוי לתפקודי לומד מגוונים וקידום ממדים שונים בלמידה: קוגניטיבי, ערכי, גשי, חברתי, תחושת. לטפל בנושא מסוים בגישה רב/בין תחומית.	יכול לשמש מגוון תחומי דעת, לאו דווקא סביב אותו הנושא הנלמד (גישה רב-תחומית). דינאמי	מחייבת גישה בין-תחומית, או על-תחומית מאחר שהיוזמה בנויה סביב ציר מרכז בדגש אזרחות פעילה - שותפות ומעורבות תלמידים בתהליכי הפיתוח והיישום
המשכיות – בניה בצורה שמאפשרת המשכיות ופיתוח	יכול להיות מרחב שמור, או מתפתח	התפתחות ספיראלית, או ע"י "יוזמות בת"
סביבת הפעולה- הזמנה למגוון סביבות ו/או מרחבי התרחשות (תעשייה/טבע/חקלאות/מוסדות תרבות/מדיה..)	רעיוני, פנים/חוץ ביה"ס, מדיה, אישי	מרחב ציבורי כלשהו ו/או מרחב של מקבלי החלטות/מובילי מדיניות
תוצר משמעותי/מוחשי/אמיתי- תרגום של התכנים והמסרים הסביבתיים-חברתיים-ערכיים להתנהגויות ועידוד יישומן, הלכה למעשה. תוצר שמשקף התייחסות לבעיה/תופעה/סוגיה אמיתית ואת יכולת התלמידים להתבטא ו/או לפעול בהקשרה	תוצר אישי/קבוצתי, יכול להיות "רך", בטווח ההשפעה הישירה	השפעה ציבורית, הדהוד ציבורי
אקטיביזם	לא בהכרח	בהכרח!

ארבעה ממדים בשאלות מנחות:

ממד	שאלות הנחיה
תכני	מהי הסוגיה הקיימת בה נעסוק? מהו הצורך/המניע לעסוק בה? מהו עולם התוכן הנגזר? אילו ערכים, מיומנויות, כישורי חיים רלוונטיים? האם יש זיקה לתהליכי למידה, או תהליכים חינוכיים קיימים? אילו תוצרים אפשריים?
אקלימי	מהי התרומה בהיבט האקלים החינוכי (עבודת צוות/קבלת השונה/מסוגלות/עצמאות..)?
תהליכי-מתודי	מה רוצים שיקרה בדרך – מהן נקודות הציון המרכזיות בתהליך הלמידה? את מי יפגשו? באילו דרכים וצורות ילמדו? אילו התנסויות? הערכה חלופית? מה ייצור המשכיות?
פיזי-ארגוני	מהם התנאים והמשאבים הדרושים לקיום תהליכי הלמידה (ניהול זמן/תקציב/שעות מערכת/עזרים/גיוס שותפים..)? מהן סביבות הלמידה? מי שותף מתוך ביה"ס? מיהם אנשי הצוות המובילים?

